

Kobylka křídlatá (*Phaneroptera falcata*). Foto Martin Chochel.

Nové poznatky v oblasti bezobratlých živočichů Karlovarského kraje

Martin Chochel, Krajský úřad Karlovarského kraje

Jelikož pocházím z Ústeckého kraje, kde vždy probíhal poměrně intenzivní průzkum v mnoha oblastech zoologického bádání, byl jsem zvyklý velmi často potkávat celou řadu přírodovědců specializovaných na ptáky, savce, obojživelníky a plazy a hlavně na pestrou škálu hmyzích skupin a dalších bezobratlých. Prakticky za kopcem, v oblasti Českého středohoří, Středních Čech a kolem Prahy, se odborníci často potkávali na řadě zajímavých lokalit. Kromě nich jsem však poznal i řadu amatérských entomologů, kteří svým dílem přispěli k rozvíjení mých dětských zájmů o přírodu. Dodnes balancuji na okraji poměrně těžko specifikovatelného kotle poznání, jehož obsah bych rád prohlédl a poznal, ale problém je v tom, že vlastně stále jen koukám na hladinu.

Když jsem se na konci roku 2006 rozhodl pro stěhování do Západních Čech, trochu mi toto rozhodnutí kalilo sdělení některých přátel,

kteří mě upozorňovali na skutečnost, že Karlovarsko je poněkud přírodovědně chudší. Pravdou je, že minimálně ubylo druhů, na které jsem byl doposud zvyklý. Ovšem v prvních letech, mi tento trend značně „nalepšovaly“ četné návštěvy lesů kolem Stráže nad Ohří a celého údolí Ohře od Radošova až po vyústění v Boči. Tato oblast také svým čedičovým podložím silně připomíná Verneřické středohoří, coby krajinu mého dětství. Postupně jsem se ale, díky možnosti pracovní poznat a projít Karlovarský kraj křížem krážem, sžil i s tím „zbytkem“. Dnes již můžu konstatovat, že původnímu tvrzení o druhově chudší oblasti se značně otupil břit.

V tomto článku bych se chtěl věnovat bezobratlým. S tvrzením, že zdejší kraj je druhově velmi bohatý, mi musí dát za pravdu minimálně odonatologové (odborníci na vážky). Nedávno jsem se dočetl o bohatství místní fauny čmeláků, dále tu jsou vodní mlži, v posledních

Ploštice, zleva: hrabulka velká (*Cydnus aterrimus*), *Jalla dumosa* a vroubenkovka červená (*Corizus hyoscyamin*).
Foto Martin Chochel.

letech jsou v zájmu i rovnokřídlí (k nimž se ještě dostanu), motýli a řada dalších živočichů. Stále mám pocit, že tento kraj má opravdu co nabídnout. Zásadní problém ale je v uchopení. Myslím, že nebudu daleko od pravdy, když napíšu, že je tu příliš málo lidí, kteří by mezi bezobratlými živočichy pátrali, svá data sdíleli nebo dokonce publikovali tak, jak to dělají třeba ornitologové nebo botanici. A to je velká škoda. Podpořím to i svými následujícími řádky, jimiž bych rád poukázal na některá velmi zajímavá pozorování z roku 2020. Řada nálezů dokládá zvyšující se význam biokoridoru kolem řeky Ohře a nížin na jih od Doubovských hor. Některé zase spíše dokladují zapomenutá centra reliktního výskytu, další jsou třeba přehlíženými stálíciemi, ale dlouhodobě zde chybí intenzivnější průzkum. Mnou zjištěné nálezy byly konfrontovány hlavně s nálezovou databází ochrany přírody (NDOP), kterou považuji za velmi užitečný a potřebný nástroj.

V jarních měsících letošního roku jsem se více věnoval a bádám v okolí svého bydliště, a to zejména **starým třešňovým sadům a exponovaným stráním některých vršků kolem Ostrova**. Již v minulosti jsem v sadech u Jakubova narazil na výletové otvory ve starých třešních. Netrvalo dlouho a povedlo se mi získat i místní dokladové exempláře

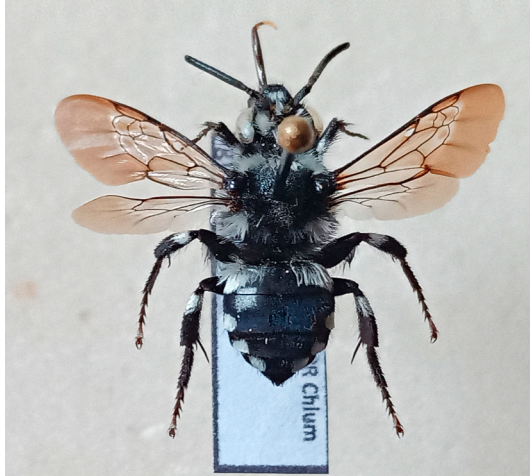
krasce třešňového (*Anthaxia candens*), kterého jsem nacházel ve vinných pastech přidělaných na stromech. V rámci namátkového mapování jsem krasce třešňového následně potvrdil i ve zbytcích sadu u Boče, letos pak ve Vojkovicích a Malém Hrzíně. Zjevně se tu tomuto ochránářsky významnému druhu daří a může se tak stát významným deštníkovým druhem podporujícím rekonstrukci extenzivních sadů a formací ovocných dřevin. Dalším teplomilným druhem, který, vedle cvrčka polního (*Gryllus campestris*; viz Arnika 2018/1), jež aktuálně s velkým nasazením osídlil téměř třetinu kraje včetně podhorských lokací kolem Srní, je i krtonožka obecná (*Grylotalpa grylotalpa*). Tu jsem zaznamenal kolem starého melioračního kanálu u Květnové. Druh si jistě zaslouží hlubší zmapování. Na sklonku léta jsem pak ze zajímavých rovnokřídlých zaznamenal ještě kobylku křídlatou (*Phaneroptera falcata*) v blízkosti Lomnického rybníka (Dlouhá Lomnice, Bochoř). Jde zřejmě v kraji o nový nález, centrum výskytu je Lounsko a Pražská kotlina.

Při průzkumu fauny **vrchu s pojmenováním „U Hrušky“**, těsně u Ostrova, jsem, mimo kolonii zajímavých včel pískorypek popelavých (*Andrena cineraria*) a u nich parazitujících nomád (*Nomada* sp.), narazil na dalšího pozoruhodného představitele teplomilného hmyzu,

ploštica *Jalla dumosa*. Jde o nápadně velkou plošticu s klenutým tmavým tělem, známou spíše ze Středních a Východních Čech. Kromě ní tady byla nalezena i mizející vroubenkovka červená (*Corizus hyoscyamin*) a bizarní vosička pomalenka hladká (*Eucharis adscendens*), která je považována za vzácný, spíše však přehlížený druh, parazitující u mravenců. Jeho akční rádius je jen několik metrů kolem mraveniště, v němž se líhnou. Dospělci navíc nepřijímají potravu a krátce po vylíhnutí a zajištění reprodukce hynou.

Jak jsem výše psal o koridoru průlomového údolí Ohře, nelze vynechat exponované svahy **podhůří mezi Stráží a Bočí**. Ty letos vydaly mnoho zajímavých pozorování, z nichž některá patří k prvním v Karlovarském kraji. Svůj report začnu nápadnou včelou smutilkou pohřební (*Melecta luctuosa*, syn. smutilka kukačka), jejíž výskyt je doposud dokládán pouze ve Středních Čechách v oblasti Berounska a Nymburska, tedy poměrně daleko od Karlovarského kraje. Její docela početnou populaci jsem našel v průseku pod elektrickým vedením při jižním okraji bukového lesa, ale vůbec poprvé jsem ji našel o dva týdny dříve na samém jihu kraje v přírodní rezervaci Chlum. Ve stejné lokalitě žijí i dva druhy větevníčků – větevníček bělavý (*Platystomos albinus*) a širokonosec pryskyřičný (*Platyrhinus resinosus*), které považuji za doklad stability a biologické hodnoty lesního biotopu, jako výskyt nosatců rodu *Acalles* (Arnika 2017/2). Dále byla objevena četná populace tesaříka piluny (*Prionus coriarius*) a na světlo se zde povedlo nalákat tesaříky *Saphanus piceus*. Na otevřené ploše tu žije i velmi početná populace vzácné ploštic hrabulky velké (*Cydnius aterrimus*), vyskytuje se zde lišaj prýšcový (*Hyles euphorbiae*) a prvním nálezem byl i jeden exemplář vzácného stepního nosatce *Liparus coronatus*, známého též z vrchu Úhošť, Lounského středohoří a pak z Jižních Čech. Ve výčtu nálezů z této lokality bych mohl pokračovat i dále, ale třeba se k ní vrátím v jiném článku. Pro mě bylo toto místo letos jednoznačně neplodnější.

Výše jsem se zmínil o **přírodní rezervaci Chlum**. Jedná se o lokalitu, která si jednoznačně zaslouží vyšší pozornost. Původní

- ▲ Smutilka pohřební (*Melecta luctuosa*).
 - ▲ Housenka lišaje prýšcového (*Hyles euphorbiae*). Obě fotografie Martin Chochel.
 - ▲ Krasec třešňový (*Anthaxia cadens*).
- Foto Jan Miklín, <https://www.janmiklin.cz>

výskytem pavouka stepníka černonohého (*Eresus sandaliatus*) – viz článek na str. 2. Tep-
lá doubrava na jižním svahu je jako vystřižena
z okolí Berounska, což dokládají i další nálezy
druhů jako např. tesařík dubinový (*Plagionotus
detritus*), tesařík *Xylotrechus antilope*, krasec
osmiskvrnný (*Buprestis octoguttata*) nebo
motýl běloskvrnák pampeliškový (*Amata phe-
gea*), jehož jsem zde sice, zřejmě jako prvná-
lez, zaznamenal už v roce 2018, ale letos jsem
jeho výskyt potvrdil.

Při letošních pochůzkách jsem si ověřil vý-
skyt kriticky ohroženého drabčika huňatého
(*Emus hirtus*; viz Arnika 2013/1) na pastvi-
nách kolem Mořčova. Druhu se v této loka-
litě evidentně daří. Zmínit musím i náhodný,
a vlastně už lošský, nález respondenta mnou
vedeného entomologického kroužku při Domu
dětí a mládeže v Ostrově v podobě utopené
drvodělky fialové (*Xyllocopa violacea*) na za-
hrádce ve Kfelech (Ostrov). Jedná se o velký
a nápadný druh teplomilné samotářské včely
vyskytující se v teplých oblastech. Podobné
podmínky vyžaduje i letos na Vladaři zjištěná
pískorypka rezavá (*Andrena fulva*), jejíž výskyt
v ČR je velmi roztroušený, že západu Čech
doposud nebyla, dle NDOP, známa.

Ve svém výčtu pozoruhodných druhů
bych mohl pokračovat i dále, ale už se jen
krátce zastavím u rovnokřídých, kterými
jsem vlastně, s výjimkou krasece třešňového,
začínal. Při náhodném průzkumu dnes již
národní přírodní památky Pískovna Erika
jsem před cca 10 lety zaznamenal výskyt
menší populace poměrně vzácné saranče
blankytné (*Sphingonotus caeruleans*). Je spíše
specifikem západních Čech, protože osidluje
těžbou dotčená území. Když lokalita začala
zarůstat vegetací, druh prakticky úplně vymizel
a neobjevil se ani po poměrně rozsáhlém
opatření v podobě plošného výřezu náleto-
vých dřevin před třemi lety. Letos mi to ale
nedalo, lokalitu jsem opětovně navštívil a za-
znamenal stovky jedinců tohoto druhu. Kro-
mě ní se zde vyskytuje i jiný stepní druh – sa-
ranče modrokřídla (*Oedipoda caerulea*),
který je relativně plošně zaznamenáván
v celé republice, ale data z našeho kraje
prakticky chybí. Ačkoliv jsem jen za letošní

▲ Klikoroh *Liparus coronatus*.

Foto Martin Chochel.

▲ Běloskvrnák pampeliškový (*Amata phegea*).

Foto Marek Vojtíšek.

přírodní rezervace byla letos na podzim pře-
hlášena a zvětšena o 200 % z důvodu ochrany
populace endemického jeřábu manětínského.
Kromě něj se zde ale nachází několik stepních
svahových ploch, jejichž význam je jedno-
značně podtržen v letošním roce ověřeným

rok zaznamenal 5 lokalit, kde tento nápadný druh v kraji poměrně dobře profituje. Zajímavostí je i stabilní populace nenápadné saranče kyjorohé (*Myrmeleotettix maculatus*).

Posledním druhem, který nesmím opomenout, je saranče vrzavá (*Psophus stridula*). Její výskyt u nás je reliktem a prakticky chybí údaje, které by nastínily, jak to s její populací vlastně je. Zajímavé je, že ačkoliv jsem v letošním roce doložil její přítomnost v **přírodní památce Pastviny u Srní**, může být pravděpodobné i to, že už zde vlastně vymřela. Druh je vázán na otevřené plochy extenzivních exponovaných pastvin, které už ve vhodných lokalitách podhůří prakticky zanikly a jeho vajíčka jsou schopna ležet v půdě až 3 roky. O výskytu této saranče vím již delší dobu, ale nikdy jsem lokalitu příliš podrobně nezkoumal. Až letos, kdy jsem ji prošel doslova metr po metru, jsem prošel celých asi 1,5 ha. Na ploše jsem ale našel pouhé 2 samce. Kromě výskytu u Srní je historicky zaznamenána ještě populace na Popovském vrchu, která absencí péče pravděpodobně již zanikla, dále ve vojenském prostoru Hradiště (Doupovské hory) a pak až v Bílých Karpatech. Druh, dříve obecně hojný, se zřejmě „propracoval“ mezi nejvzácnější rovnokřídle u nás. Jak je ale účinně chránit, když chybí údaje o jeho výskytu?

A s otázkou na konci předchozího odstavce bych tento článek rád ukončil. Poznání o české přírodě stojí hlavně na unikátu širokých znalostí amatérských biologů, jichž zde tradičně bylo opravdu velké množství, ale jimž jakoby chyběla další generace. Za letošní rok jsem posbíral, např. skupinami, přes 2000 položek, z nichž každá obsahuje data o výskytu a snad i stavu populace jednotlivých druhů. Nedělal si ambice, že bych byl schopen vše determinovat, ale stále doufám, že najdu spřízněnce, s nimiž se o své údaje rád podělím a přispěji tak k širšímu povědomí o tom, jaký je stav naší přírody. Mám v plánu se propracovat k podrobnější revizi nasbíraných dat a vhodnou cestou je pak publikovat, ale to není záležitost jen jednoho člověka. Prosim tedy, pokud tu v kraji jste, neseďte na svých sbírkách

Saranče blankytná (*Sphingonotus caeruleus*).

Foto Martin Chochel.

a zkuste jejich přínos povýšit třeba cestou publikování v NDOP. Určitě to prospěje ochraně přírody lépe, než ji nechat jen na úředním prosazování zákonných norem. Kontakt na mě je plně k dispozici: chochel.m@seznam.cz. ■

KRÁTKÉ ZPRÁVY

■ V nově vyhlášené **národní přírodní rezervaci Nebesa** byly letos vytipovány, odborně zhodnoceny a pokáceny nebezpečné stromy podél značených turistických stezek. Zásah proběhl díky spolupráci mezi Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR a státním podnikem Lesy ČR, který opatření realizoval s využitím dotačních prostředků, jež Agentura zprostředkovala. Pokáceny byly poškozené, prohnílé nebo nakloněné stromy ohrožující osoby pohybující se po turistických stezkách. Dřevní hmota z těchto stromů byla ponechána na místě k zetlení jako biotop pro celou řadu živočichů, hub i lišejníků vázaných na odumřelé dřevo. Mimo pěší stezky byly naopak takové stromy ponechány samovolnému vývoji pro zlepšení kvality a struktury lesních porostů.